

3. Avizul CCJE nr. 11 din 18.12.2008 privind calitatea hotărârilor judecătorești.

4. Афанасиев С. Ф. Краткий обзор проблемы истины в гражданском процессуальном праве и судопроизводстве. В: Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса. 2005. N. 4, СПб, 2006.

5. Боннер А. Т. Избранные труды по гражданскому процессу. СПб., 2005.

6. Виноградова Е. А. Фундаментальные положения гражданского процессуального права. В: Современная доктрина гражданского, арбитражного процесса и исполнительного производства: теория и практика. Сб. науч. Статей. Краснодар. Спб., 2004.

7. Гражданский процесс: Учебник для юридических вузов. Под ред. проф. Треушникова М. К. Москва: Новый Юрист, 1998.

8. Гурвич М. А. Избранные труды в 2-х томах. Том I. Краснодар. 2006.

9. Жилин Г. М. Гражданское дело в суде первой инстанций. Москва, 2000.

10. Загайнова С. К. Судебные акты в гражданском и арбитражном процессе: теоретические и прикладные проблемы. Диссертация на соискание степени доктора юридических наук. Екатеринбург, 2008.

11. Комментарий к АПК РФ/Под ред. В. В. Яркова. Москва, 2003.

12. Лебедь К. А. Решение арбитражного суда. Москва, 2005, с. 80.

13. Медведева И. Г. Письменные доказательства в доказательственном праве России и Франции. СПб., 2004, с. 84.

14. Сериков Ю. А. Презумпций в гражданском судопроизводстве. Москва, 2006, с. 149.

DATE DESPRE AUTOR:

Alexandru PRISAC,
doctor în drept, lector universitar,
tel. 069987162,
alexandruprisac@yahoo.com

Alexandru PRISAC,
Doctor in Law, universitar techer

PRINCIPIILE DREPTULUI SOCIETĂȚILOR COMERCIALE[1]

Lucian SĂULEANU,

Profesor universitar, doctor

Universitatea din Craiova, Facultatea de Drept

REZUMAT

Orice sistem de drept este guvernat de anumite reguli de bază, comune tuturor ramurilor de drept, și ramură de drept cuprinde idei călăuzitoare pentru întreaga legislație din domeniul respectiv. Deși se consideră că dreptul societăților nu este decât un drept special, excepțional și derogator desprins din dreptul comercial, totuși i s-a recunoscut specificitatea acestuia și implicit existența anumitor principii.

Constatăm la nivelul societăților comerciale că există interese personale ale asociaților și un interes social, așa încât în dreptul pozitiv vom constata că unele dispoziții protejează drepturile asociaților, dar și dispoziții care limitează exercitarea acestor drepturi sau care conturează existența unui interes social.

Considerăm ca și principiu general în materia dreptului societăților comerciale că interesul social este superior intereselor asociaților, dar și existența principiului salvagădării societății comerciale.

Cuvinte-cheie: dreptul societăților, principii, interes social, principiul salvagădării societății.

PRINCIPLES OF COMPANY LAW

Lucian SĂULEANU,

Prof. PhD, University of Craiova, Faculty of Law

SUMMARY

Every law system is governed by some basic rules, common to all branches of law and each branch of law contains guiding ideas for the whole legislation within that respective domain. Even though it is considered that company law is only a special, exceptional and derogative law separated from commercial law, the specificity of this law has still been recognized and, implicitly, the existence of certain principles.

At the companies level we find that personal interests of the associates exist along a social interest, so that in positive law we will notice that some provisions protect the rights of the associates, but also provisions which limit the exercising of said rights or which outline the existence of a social interest.

In the matter of company law we consider as a general principle that the social interest is superior to the interests of the associates, but also the existence of the safeguarding the company principle.

Keywords: company law, principles, social interest, safeguarding the company principle.

Problema. Beneficiază dreptul societăților comerciale de principii proprii? Orice sistem de drept este guvernat de anumite reguli de bază, comune tuturor ramurilor de drept și fiecare ramură de drept cuprinde idei călăuzitoare pentru întreaga legislație din domeniul respectiv [2]. Bunăoară, deși se consideră că dreptul comercial

nu este decât un drept special, excepțional și derogator desprins din dreptul civil [3], totuși i s-a recunoscut specificitatea acestuia și implicit existența anumitor principii [4] ce guvernează această ramură de drept [5].

Actualitatea temei de cercetare. Subiectul principiilor ce guvernează dreptul societăților comer-

cială și recunoașterea specificității dreptului comercial reprezintă o problemă de actualitate. Cum între asociații există o luptă permanentă pentru satisfacerea propriului interes, vom observa că avem nevoie de principii generale și în acest domeniu, iar acestea sunt menite să asigure un echilibru funcțional al structurii.

Scopul cercetării. Autorul și-a propus drept scop al studiului de față lămurirea întrebării propuse, anume dacă dreptul societăților comerciale beneficiază ori nu de principii proprii.

Cunoașterea la temă. Bineînțeles că pentru a răspunde la întrebarea formulată s-ar impune a lămuri dacă există un drept al societăților comerciale. Fără a insista pe acest subiect și fără a folosi criteriul obiectiv sau cele subiective pentru a formula concluzie, totuși observăm la nivelul terminologiei o constantă utilizare a denumirii de „dreptul societăților comerciale” [6]. Astfel, menționăm *exempli gratia* Cursul de societăți comerciale al profesorului D.D. Gerota [7] publicat în anul 1928 de Imprimeria Fundația Culturală Regele Mihai I sau M. Hacman, *Drept comercial comparat. Dreptul societăților comerciale. Dreptul titlurilor de valoare*, vol. II, Ed. Curierul Judiciar, București, 1932, iar printre lucrările editate după 1990 amintim Octavian Căpățînă, *Societățile comerciale*, Ed. Lumina Lex, București, 1996; Radu N. Catană, *Dreptul societăților comerciale. Probleme actuale privind societățile pe acțiuni. Democrația acționarială*, Ed. Sfera juridică, Cluj-Napoca, 2007; Sebastian Bodu, *Tratat de drept societar*, vol. I, Ed. Rosetti, București, 2014, respectiv vol. II-III, 2015; Daniel Mihail Șandru, *Dreptul societăților în România*, Ed. Universitară, București, 2017.

Fără îndoială că interesul juridic al subdiviziunilor este minor identificând mai mult un rol metodologic al acestora [8]; fenomenul de specializare și de autonomizare a ramurilor poate fi și periculos, căci tinde la înmulțirea regimurilor juridice derogatorii și la încălcarea

nejustificată a unor principii a căror utilitate este probată [9].

Demersul ar părea cu atât mai inutil cu cât noul Cod civil a adoptat teoria monistă a unității dreptului privat integrând instituțiile juridice specifice dreptului comercial [10], iar acesta se dorește a fi dreptul comun inclusiv pentru societățile comerciale. Art. 1887 menționează că acest capitol [11] reprezintă dreptul comun în materia societăților, deși nu au fost reglementate expres și alte tipuri de societăți (cu excepția celor două forme de societate: societatea simplă și asocierea în participație). De altfel, în alin. 2 al art. 1887 se precizează că legea poate reglementa diferite tipuri de societăți în considerarea formei, naturii sau obiectului de activitate. De menționat că Noul Cod civil conține și un titlu distinct, anume Titlul IV rezervat persoanelor juridice, iar prin art. 192 s-a stabilit generic regimul juridic aplicabil în sensul că „persoanele juridice legal înființate se supun dispozițiilor aplicabile categoriei din care fac parte, precum și celor cuprinse în prezentul cod, dacă prin lege nu se prevede astfel”, prin urmare urmează a se aplica în completare legislația specială fiecărei forme de societate: Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperației etc.

Cu toate că voința legiuitorului dintr-un moment dat este prioritară de cele mai multe ori și că indiferent de criteriile propuse pentru identificarea unei ramuri distincte, divizarea dreptului în ramuri are ceva artificial [12]. Nu putem pe de altă parte să nu recunoaștem un specific al raporturilor juridice născute între asociații pe de o parte, dar și între asociații și societate, pe de altă parte.

Metodele aplicate și materialele folosite. În atingerea obiectivelor propuse urmează a se utiliza procedeele elementare de interpretare, respectiv interpretarea gramaticală, examinarea genezei istorice precum și cercetarea scopului legiuitorului prin folosirea metodei teleologice.

Totodată, o importanță majoră

va fi acordată unei analize de drept comparat folosind metoda de cercetare comparativă a legislațiilor, jurisprudenței și doctrinelor țărilor ale căror legislații au constituit model de inspirație pentru legiuitorul român.

Rezultate obținute și discuții.

Premisă. Existența societății comerciale este urmarea voinței asociaților exprimată atât la momentul constituirii, cât și ulterior pe parcursul funcționării acesteia. Rolul asociaților este fundamental în constituirea persoanei juridice, aceștia contribuind cu aport inițial.

Indiferent de forma de societate, asociații sunt animați de un interes personal. Este adevărat că la momentul semnării actelor constitutive există un consens, ce-l filtrăm prin existența elementelor specifice contractului de societate (aportul asociaților, *affectio societatis* și realizarea și împărțirea beneficiilor), însă acestea au la acest moment un caracter generic, static, fără a se materializa în acțiuni comune, concrete, cu excepția celor necesare dobândirii personalității juridice. Ulterior acestui moment asociații își vor exprima „individualitatea”, se naște contrarietatea de interese.

Structura societății este vie, ea fluctuează urmarea voinței asociaților. Conflictul între asociații sunt inerente, fie că este vorba de societatea în nume colectiv unde elementul personal predomină, iar asociații se cunosc, fie că este vorba de o societate pe acțiuni în cadrul căreia acționarii evident că nu sunt într-o relaționare personală ca în cazul primului exemplu. Diferă doar contextul conflictului, modul de exercitare/ exteriorizare ori a modalităților de soluționare a acestora.

Așadar, asociații au interese contrare. Este un adevăr pe care trebuie să-l acceptăm. Cum între asociații există o luptă permanentă pentru satisfacerea propriului interes, vom observa că avem nevoie de principii generale și în acest domeniu, iar acestea sunt menite să asigure un echilibru funcțional al structurii.

Vom recunoaște astfel că există

interese personale ale asociațiilor și un interes social. În planul dreptului pozitiv vom constata că unele dispoziții protejează drepturile asociațiilor, dar și dispoziții care limitează exercitarea acestor drepturi sau care conturează existența unui interes social. În stabilirea unui raport între interesul personal al asociațiilor și interesul social vom încerca o analiză a celui din urmă.

Interesul societății [13]. Frecvența raportare atât a legiuitorului, cât și a practicii judecătorești la «interesul societății» impun analiza acestei noțiuni „de neevitat în dreptul societăților comerciale, dar, fără îndoială, extrem de dificil de circumscris într-o definiție” [14].

Mai întâi, considerăm utilă identificarea în cuprinsul Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale ale textelor de lege care fac trimitere la interesul societății; astfel, cu titlu de exemplu:

- „Asociații, care într-o operațiune determinată, are pe cont propriu sau pe contul altuia, *interese contrare aceluia ale societății*, nu poate lua parte la nicio deliberare sau decizie privind această operațiune” (art. 79 alin. 1);

- „Niciun asociat nu poate lua din fondurile societății mai mult decât i s-a fixat pentru cheltuielile făcute sau pentru cele ce urmează să le facă *în interesul societății*” (art. 81 alin.1);

- „Acționarul, care într-o anumită operațiune, are, fie personal, fie ca mandatar al unei alte persoane, *un interes contrar aceluia al societății*, va trebui să se abțină de la deliberările privind acea operațiune” (art. 127 alin. 1);

- „Administratorul nu încalcă obligația prevăzută la alin. 1, dacă în momentul luării unei decizii de afaceri el este în mod rezonabil îndreptățit să considere că *acționează în interesul societății* și pe baza unor informații adecvate” (art. 144¹ alin. 2) [15];

- „Membrii consiliului de administrație își vor exercita mandatul cu loialitate, *în interesul societății*” (art. 144¹ alin. 4);

- „Administratorul care are într-o anumită operațiune, direct sau indirect, *interese contrare in-*

tereselor societății trebuie să îi înștiințeze despre aceasta pe ceilalți administratori și pe cenzori sau auditori interni și să nu ia parte la nici o deliberare privitoare la această operațiune” (art. 144³ alin. 1);

- „În cazuri excepționale, *când interesul societății o cere*, consiliul de supraveghere poate convoca adunarea generală a acționarilor” (art. 153⁹ alin. 2);

- „Actul constitutiv poate dispune că, în cazuri excepționale, justificate prin urgența situației și prin interesul societății, deciziile consiliului de administrație sau ale directoratului pot fi luate prin votul unanim exprimat în scris al membrilor, fără a mai fi necesară o întrunire a respectivului organ” (art. 153²¹ alin. 1);

- „Se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 3 ani fondatorul, administratorul, directorul sau reprezentantul legal al societății, care:

(...)

2. folosește, cu rea-credință, bunuri sau creditul de care se bucură societatea, *într-un scop contrar intereselor acesteia* sau în folosul lui propriu ori pentru a favoriza o altă societate în care are interese direct sau indirect” (art. 272 alin. 1).

Nu putem să nu semnalăm și formularea diferită din art. 136¹ în care se face trimitere la „respectarea drepturilor și intereselor legitime ale societății și ale celorlalți acționari”, putând considera că și societății i se recunosc în raporturile dintre asociații și societate anumite drepturi și interese caracterizate a fi legitime.

Vom reține că interesul social este unic [16], neputând susține cu argumente juridice caracterul general [17] ori particular; ceea ce interesează este conținutul acestui interes social; știindu-i compoziția putem aprecia și când există încălcări ale sale; dificultatea constă, așadar în determinarea elementelor ce compun noțiunea.

În doctrină [18] s-a apreciat că interesul social coincide cu interesul comun al asociațiilor de a-și mări patrimoniul personal prin prisma prosperității societății în care sunt acționari; cu alte cuvinte, interesul social este expresia intereselor

acționarilor subsumate noțiunii *affectio societatis*, astfel că intenția comună acționarilor de a se asocia și desfășura în comun o activitate comercială pentru a obține profit se metamorfozează ca și direcție, scop al societății; din acest scop comun își extrage fundamentul și ideea sancționării acelor cazuri în care ca urmare a votului sunt favorizați anumiți acționari.

Analiza interesului social trebuie să pornească de la două premise: pe de o parte voința societății este rodul aplicării principiului majorității și în al doilea rând, prin definiție, o hotărâre a adunării este luată în contextul unui conflict de interese; existența celor două premise nici nu poate fi contestată, nici premisele înlăturate.

Asociații votează în interesul lor și realizează acest lucru prin intermediul prosperității societății; evident că ei iau o hotărâre pentru că le satisface interesul. Plecând de la această realitate, s-a reținut că de aici decurge, în primul rând, că o hotărâre este conformă interesului social pentru că este adoptată de adunarea asociațiilor și, în al doilea rând, că asociații o adoptă pentru că ea este conformă interesului lor [19], de unde și concluzia autorului că interesul social și interesul asociațiilor sunt în mod evident confundate. Suprapunerea însă nu este perfectă, existând situații când interesul societății comerciale este nesocotit. S-a susținut că o astfel de concluzie (cu privire la confundarea noțiunilor) este mai clară în cazul în care nu ar fi nici conflict de interese, când hotărârea se ia cu unanimitate, toți fiind de acord cu acea hotărâre. Este adevărat, însă nici în acest caz nu putem spune că această o astfel de hotărâre nu este luată cu nesocotirea interesului societății comerciale. Ea este conformă din perspectiva asociațiilor care nu au cum ataca hotărârea odată ce nu au un astfel de interes, votând în favoarea ei, însă depărtându-ne de persoana asociațiilor și mergând către elementele ce definesc societatea comercială ca și instituție vom constata existența unui interes social. Acest interes social chiar în ciuda unanimității votului asociațiilor

lor poate fi protejat de administratori, care uneori nu au același punct de vedere sau de către cenzori care au anumite obligații specifice legale. Identificăm așadar un interes social și un interes comun: interesul social în raporturile dintre asociații și societate și un interes comun ce se regăsește în relațiile dintre asociații [20]; cel din urmă trebuie să se substituie interesului social.

Pe de altă parte, trebuie să avem în vedere că interesul social este unic. Acceptăm că există un interes comun asociațiilor și un interes social [21]; diferențierea este evidentă în cazul hotărârilor luate de o majoritate în defavoarea unei minorități; nu putem reține formula că există decât un unic interes social, acela al acționarilor [22]; într-adevăr din punct de vedere tehnic în mod just recunoaștem existența unui interes social, însă tocmai în conturarea principiului salvagărdării persoanei juridice recunoaștem că există abuz de majoritate și că astfel de derapaje nu pot fi asimilate unui interes social, dând consistență și valoare unică voinței acționarilor; a recunoaște că interesul social este identic cu interesul acționarilor înseamnă a nu recunoaște abuzul de drept ca și instituție și nici necesitatea exercitării drepturilor acestora cu bună credință.

Curtea de Casație din Franța, în mod constant, a apreciat că abuzul de majoritate există atunci când o hotărâre a fost luată contrar interesului general al societății și în unicul scop de a favoriza membrii majorității în detrimentul minorității [23]. Prin această definiție jurisprudențială s-a pus în lumină conflictul de interese dintre acționari, astfel că principiul de guvernare majoritară, menit a servi interesului tuturor acționarilor, este deturmat fiind folosit “în unicul scop de a favoriza membrii majorității în detrimentul minorității”.

S-a considerat că teoria abuzului de majoritate răspunde nevoii de a înăbuși conflictele de interese dintre acționari care produc o ruptură deliberată a comunității de interes dintre acționari [24]. Definiția jurisprudențială a abuzului nu se mulțumește cu unica constatare a

acestei rupturi, ci s-a considerat ca și criteriu suplimentar ca hotărârea să fie luată “contrar interesului general al societății”.

S-a susținut că noțiunea de interes social se compune din două elemente [25], iar dacă unul din acestea lipsește, interesul social nu este realizat:

- interesul acționarilor care exprimă scopul urmărit de societate, astfel că îmbogățirea acționarilor rezultă din îmbogățirea patrimoniului social

- comunitatea de interes care există între acționari care exprimă legătura care îi unește pe acționari, fiecare având drept la partea sa exactă din îmbogățirea socială.

Din perspectiva acestor două elemente ce ar da consistență noțiunii de interes social, există trei posibilități:

a) fie interesul social este dat numai de primul element, anume îmbogățirea patrimoniului social, astfel încât ar fi contrara interesului social orice hotărâre ce sărăcește societatea sau care nu aduce o sporire a patrimoniului;

b) fie interesul social este dat numai de al doilea element, anume împărțirea justă a beneficiului, context în care orice hotărâre în unicul scop de a favoriza acționarii majoritari în detrimentul celor minoritari;

c) ori a considera că interesul social se identifică cu altceva decât îmbogățirea societății și a asociaților context în care ar fi contrară orice hotărâre care nu satisface interesele diferitelor categorii de persoane ce au legătură cu societatea, cum ar fi creditorii, clienții, salariații etc.

S-a susținut că definiția pune într-o parte interesul social și în alta egalitatea de tratament a asociațiilor, astfel că se pune întrebarea cum acestea pot fi conciliate prin aceeași hotărâre a adunării generale; din acest motiv s-a considerat că ar fi de ajuns, pentru a caracteriza abuzul, să se rețină că majoritatea a decis în unicul scop de a-i favoriza pe membrii săi în detrimentul minorității și, dimpotrivă, a adaugă ca și condiție suplimentară atentarea la interesul social apare inoportun

și inutil [26]. În concluzie, autorul citat reține că interesul social reunește doar cele două elemente, respectiv căutarea îmbogățirii sociale și împărțirea sa cinstită, recunoscând că prin aceasta sunt legați asociații - printr-un interes care le este comun.

Nu împărtășim acest punct de vedere care scoate în evidență doar interesul comun, astfel că ne vom însuși a treia posibilitate mai sus menționată, identificând interesul social nu doar cu îmbogățirea societății și a asociațiilor, în sfera de cuprindere intrând și armonizarea intereselor ce rezultă din celelalte raporturi juridice ale societății cu creditorii, clienții, sindicatul etc, acestea urmând a fi supune analizei de la caz la caz.

Consecințele imposibilității definirii noțiunii de interes social.

Puncte de vedere. După cum am observat identificarea interesului social nu este ușoară, motiv pentru care în doctrină există un punct de vedere ce-l vom detalia în continuare potrivit căruia în lipsa unei definiții exacte a interesului social nu putem apela la acesta cu ocazia atacării unor hotărâri ale adunărilor generale ale acționarilor sau analizării temeiniciei unei cereri de retragere ori de excludere.

Cu alte cuvinte se ajunge la vechea discuție doctrinară, anume dacă cu ocazia unei acțiuni în anulare rămânem în sfera unui control de legalitate sau instanța poate exercita și un control de oportunitate. Se consideră că prin promovarea unei acțiuni în anulare se realizează un control de legalitate, dar nu și un control de oportunitate [27], întrucât în acest ultim caz instanța ar interveni în funcționarea societății în locul organelor sale, ceea ce este inadmisibil [28], cu toate că se recunoaște ca și motiv de nulitate relativă luarea unei hotărâri împotriva interesului social, prin deturnarea funcției sociale a votului adunării [29]. Or, analiza de către instanța de judecată a unui astfel de motiv presupune o analiză a activității societății, a condițiilor economice ale acesteia și a influenței hotărârii atacate, adică a oportunității acesteia. Din punctul

nostru de vedere trebuie depășită teoria conform căreia judecătorul exercită doar un control de legalitate, necesitatea și a unui control de oportunitate fiind dovedită de cele înfățișate în activitatea comercială [30].

Dimpotrivă, așa cum am arătat, o parte a doctrinei consideră că a recunoaște posibilitatea instanțelor de a analiza dacă o hotărâre a adunării este conformă cu interesul general al societății în lipsa unei definiții, înseamnă a utiliza un standard nedeterminabil pentru a interveni în viața unei societăți și a-i devia cursul. O astfel de insecuritate juridică favorizează acțiunile în anulare a hotărârilor adunării cu consecința slăbirii puterii acționarilor majoritari și rodării principiului majorității. Interpretarea hotărârilor adunării asociațiilor prin prisma unui interes social nedeterminat, iar nu prin prisma comunității de interes a acționarilor, subminează principiul majorității, temelie a procesului de formare a voinței sociale, fiind „rezultatul necesității” [31]. Această interpretare [32] are ca efect reducerea puterii asociațiilor majoritari prin interpunerea unei puteri judiciare. Rolul justiției nu este nici să definească o politică socială, nici să-i aprecieze relevanța sau eficacitatea în comparație cu criteriile nedefinite, ci doar să vegheze ca asociații majoritari să nu abuzeze. Abuzul de putere se apreciază în comparație cu interesele tuturor acționarilor, adică și al celor minoritari, dar și al celor minoritari. Y. Reinhard observa că «trebuie atunci să ne hotărâm a considera că interesul social nu face decât să reflecte, la un moment dat, voința unui magistrat, și (...) să hotărască în echitate dând impresia că face dreptate» [33].

Cu privire la sancționarea abuzului rămân supuse dezbaterii limitele până la care instanțele de judecată pot determina existența abuzului. În Franța, Curtea de Casație recunoaște că politica socială este rodul voinței acționarilor și sub acest aspect instanțele nu pot censura gestiunea societății. Cu titlu de exemplu, prin hotărârea din data de 16 octombrie 1963 [34], privi-

tor la un recurs în care se invoca ca și motiv faptul că instanța nu se poate substitui adunării generale pentru a aprecia gestiunea de ansamblu a unei întreprinderi, Curtea de Casație reține că «pe bună dreptate Curtea de Apel a considerat că nu trebuie să se substituie adunării generale în gestiunea patrimoniului social, judecătorii nu trebuie să controleze mai puțin deciziile acestei adunări luate în condiții care riscă să denatureze, în folosul câtorva acționari, regulile stabilite pentru protecția tuturor». Cu privire la acest subiect, P. Bézard, președintele Secției comerciale a Curții de Casație, a precizat că «pentru Curtea de Casație judecătorii nu trebuie să aprecieze gestiunea, ci abuzul de gestiune» [35].

Principiul superiorității interesului social [36]. Urmare a celor analizate considerăm că interesul social, deși greu de definit și identificat este precum un far ce ghidează orice acțiune a asociațiilor, situându-ne din punct de vedere doctrinar în zona celor ce recunosc existența acestui principiu și utilitatea sa. Vom considera ca și principiu general în materia dreptului societăților comerciale că interesul social este superior intereselor asociațiilor. Este un principiu tocmai pentru că interesul social este un element fundamental, recunoscându-i acestuia rolul de a asigura unitatea sistemică [37]. S-a susținut [38] că interesul social este rezultatul unui pact social fiind ținută oricărei manifestări de voință a asociațiilor și orice atingere adusă acestui interes reprezintă o încălcare a pactului social [39]. Vom face un pas înainte în sensul de a considera interesul social nu rod exclusiv al voinței asociațiilor, căci a-l considera doar urmare a voinței asociațiilor ar însemna plasarea noastră doctrinară în sfera strictă a teoriei contractualiste; dimpotrivă, cum perspectiva de interpretare propusă pivotează către teoria instituțională, implicit considerăm superioritatea interesului social ca și principiu general; concluzia se desprinde din trimiterile făcute de legiuitor către interesul societății, dar și din modalitatea de regle-

mentare a anumitor instituții, care a înțeles să stabilească o astfel de preeminență a interesului social; principiul este doar „mască” de această fațadă normativă. Efectul recunoașterii superiorității interesului social ca și principiu general în materie îl constituie conturarea principiului salvagădării societății comerciale. În lipsa recunoașterii existenței unui interes social, nu există salvagădarea societății comerciale ca și principiu general în materia dreptului societăților comerciale. A rămâne doar în sfera interesului comun al asociațiilor, înseamnă a lăsa ființa societății exclusiv și în toate cazurile la îndemâna asociațiilor sau a asociațiilor majoritari [40].

Principiul superiorității interesului social versus principiul majorității. În încercarea de a defini și stabili conținutul noțiunii de interes social, am avut ca punct de pornire modul de formare a voinței sociale. Formarea voinței societății este rezultatul aplicării principiului majorității în adunarea generală [41], astfel că voința societății, într-un anumit moment, este dată de asociații ce dețin majoritatea de capital în acel moment; astfel că voința majorității constituie voința societății, chiar dacă există asociații care nu sunt de acord cu cele votate în A.G.A., aceștia din urmă putând ataca hotărârile contrare legii sau actului constitutiv.

Necesitatea principiului majorității rezultă, pe de o parte, din starea de pasivitate a unor asociații care nu participă la adunările generale, iar, pe de altă parte, luarea unor hotărâri cu unanimitate nu este posibilă, fie pentru motivul mai înainte arătat, fie a intereselor contrare ce pot exista la un moment dat între asociații.

Nu putem reține doar că voința socială este doar suma voințelor individuale, ci că este o altă voință rezultat al principiului majorității, care „atât de fertil în rezultate, este rezultatul necesității” [42]. Observând modul de formare, deliberării i se atribuie calitatea de transformare a unei pluralități de declarații de voință într-o nouă voință cu un caracter unitar [43]. În toate eta-

pele de formare a voinței sociale regăsim aplicarea principiului majorității [44].

Deși am putea spune la prima vedere că cele două principii nu pot coexista, detectând o contradicție aparentă ce ar rezulta din aplicarea concomitentă a acestora, totuși analizând planurile în care fiecare acționează observăm prioritatea ce a dobândit-o interesul social față de interesul asociaților, dar implicit și ca principiu. Din observarea conținutului celor două principii vom reține că principiul superiorității interesului social este un principiu general în materia societăților comerciale, iar principiul majorității este un principiu al unei instituții juridice din dreptul societăților comerciale, respectiv adunările generale ale acționarilor [45].

Conturarea principiului salvagărdării societății comerciale. Conturarea acestui principiu nu este urmarea interpretării făcute de instanțele de judecată ori de doctrinari, aceștia fiind doar descoperitorii lui printr-un fel de arheologie normativă [46] aplicată legii cadru în materie, respectiv Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale.

Pe fondul contrarietății de interese trebuie să identificăm intenția legiuitorului; din punctul nostru de vedere prin reglementarea anumitor instituții, cum ar fi excluderea, retragerea etc., legiuitorul a dat prioritate soluțiilor ce conduc la menținerea structurii asociative. Soluția nu se regăsește în dizolvarea persoanei juridice. Granița dintre situațiile ce atrag excluderea, retragerea ori dizolvarea este uneori subțiere, astfel că instanțele trebuie să extragă din materialul probator și să dea eficiență soluției mai bine conturate. Însă, raportarea se face la interesele asociaților, cu nesocotirea totală a structurii ca și subiect de drept? Oare societatea comercială prin personalitatea dobândită nu a căpătat anumite drepturi și interese legitime, așa cum de altfel art. 136¹ din Legea nr. 31/1990 le-a recunoscut. Dimpotrivă, concluzia la care vom ajunge la finalul materialului este în sensul că legiuitorul pivotează pe structură,

părăsind zona concepției clasice a naturii contractualiste a societății. Deci, nu mai este suficientă poziția părților așa cum este reflectată de probele administrate în respectul litigiului care are ca obiect dizolvarea societății, având prioritate soluțiile convenabile pentru protejarea societății.

Afirmarea principiului salvagărdării societății comerciale. Identificarea în dreptul pozitiv a acestui principiu poate fi dificilă sau, dimpotrivă, respinsă existența acestuia, considerându-se insuficiente argumentele ce le vom prezenta. Credem că punctul de pornire îl constituie chiar concepția adoptată de legiuitor în privința naturii juridice a societății [47]. Deși în doctrină au fost formulate mai multe teorii în acest sens asupra cărora nu insistăm [48] (teoria contractuală, teoria actului colectiv, teoria instituției, teoria mixtă contractual-instituțională), ne interesează doar optica legiuitorului. Am putea considera că legiuitorul a favorizat teoria contractualistă prin definiția oferită de art. 1881 [49] din noul Cod civil [50]. Cu toate acestea, considerăm că prin instituțiile juridice oferite de legiuitor prin Legea nr. 31/1990 a fost favorizată teoria instituției, putând afirma că prin aceasta s-a dat eficiență principiului salvagărdării societății comerciale. Să luăm cazul menționat anterior, cel al excluderii; dacă nu ar fi fost reglementată excluderea cu siguranță doctrina în unanimitate ar fi analizat posibilitatea rezilierii/rezoluțiunii [51] contractului ca unică soluție; de altfel, și în condițiile actuale se încearcă fundamentarea naturii excluderii prin prisma rezilierii/rezoluțiunii [52], însă nu îmbrățișăm o astfel de interpretare, considerând că are o natură de sine stătătoare menită să asigure, alături de retragere, perenitatea societății comerciale, chiar dacă a fost reglementată și instituția dizolvării pentru motive temeinice, precum neînțelegeri grave dintre asociați, care împiedică funcționarea societății (art. 227 alin. 1 lit. e). Excluderea este privită și ca sancțiune, dar și ca remediu, cum este cazul excluderii asociatului care, pus în întârziere,

nu aduce aportul la care s-a obligat (art. 222 alin. 1 lit. a) sau asociatului cu răspundere nelimitată în stare de faliment sau care a devenit legalmente incapabil (art. 222 alin. 1 lit. b). A se observa diferența între retragere și dizolvare, ambele fac trimitere la motive temeinice, însă dizolvarea apare ca ultimă soluție, adică numai dacă este împiedicată chiar funcționarea societății.

De altfel, preocuparea legiuitorului privind menținerea ființei societății se observă și în reglementarea acțiunii în regularizare a societății, afirmându-se, mai mult, că odată ce legea nu cuprinde nicio limitare, înseamnă că acțiunea poate fi folosită chiar și în cazurile de anulare a societății, întrucât primează ideea de salvare a societății, prin regularizarea ei, nulitatea societății fiind o soluție extremă [53].

Poziția doctrinei față de principiul salvagărdării societății comerciale. În literatura juridică străină, dar și română [54] au fost exprimate opinii în sensul acceptării și fundamentării salvagărdării societății comerciale [55]. În acest sens s-a afirmat că „rațiunea salvagărdării instituției societare impune ca, în măsura în care este legalmente posibil, o problemă apărută la nivelul unuia dintre raporturile juridice societare radiale să se rezolve la același nivel, fără a afecta întregul lanț societar stabilit între asociați în vederea producerii efectelor juridice specifice” [56]. S-a afirmat că „legiuitorul este preocupat, din rațiuni economice și sociale, de menținerea în viață a societății, jurisprudența trebuind să dea curs acestor rațiuni” [57] considerând chiar că prezervarea ființei societății constituie preocuparea fundamentală a legiuitorului în materia societăților comerciale [58]. În doctrină [59] s-a reținut că în lipsa lui *affectio societatis* interesul social este criteriul în funcție de care se menține societatea în ființă sau, dimpotrivă, este dizolvată.

A fost exprimat și punctul de vedere contrar: „faptul că retragerea și excluderea nu conduc în principiu la dizolvarea societății, faptul că instanțele interpretează cu strictețe condițiile dizolvării anticipate

judiciare, nu constituie o oglindire a preocupării pentru protejarea persoanei morale sau a intereselor ei abstracte, ci consecința dreptului celorlalți asociați de a urmări în continuare interesul comun” [60].

Concluzii. Constatăm la nivelul societăților comerciale că există interese personale ale asociaților și un interes social, așa încât în dreptul pozitiv vom constata că unele dispoziții protejează drepturile asociaților, dar și dispoziții care limitează exercitarea acestor drepturi sau care conturează existența unui interes social. Considerăm ca și principiu general în materia dreptului societăților comerciale că interesul social este superior intereselor asociaților, dar și existența principiului salvagărdării societății comerciale.

Referințe bibliografice

1. Chiar dacă prin 77 din Legea nr. 76/2012 a fost modificată Legea nr. 31/1990 în sensul eliminării particulei ”comerciale” din titlul legii, dar și din denumirea societății, apreciem că menținerea denumirii de ”societăți comerciale” se justifică odată ce raporturile juridice comerciale continuă să existe.
2. I. Dogaru, S. Cercel, *Drept civil. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 16.
3. I. Schiau, *Drept comercial*, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 21.
4. V. Găină, *Principiile dreptului comercial român*, R.D.C. 7-8/2002, p. 12-51.
5. A. Rocco, *Principii de diritto commerciale*, Unione Tipografico-Editrice Torinese, Torino, 1928; C. Vivante, *Principii de drept comercial*, Ed. Cartea Românească, București, 1928.
6. Semnalăm și folosirea denumirii „drept societar”, însă nu suntem de acord cu aceasta, în primul rând pentru că este inexactă, cuvântul „societar” (având ca sinonim „acționar”) este definit ca membru al unei societăți literare, artistice, teatrale; în al doilea rând, și din punct de vedere juridic este inexactă odată ce sub cupola acestei denumiri ar intra toate formele de societăți, fie civile, fie comerciale, cu sau fără personalitate juridică.
7. Cu privire la personalitatea și contribuția sa în domeniul dreptului comercial a se vedea I.L. Georgescu, *Profesorul D.D. Gerota*, în R.D.C. nr. 3/1993, p. 137 și urm., text preluat și în lucrarea Protagonisti ai dreptului comercial român, Ed. Lumina Lex, București, Ed. Lumina Lex, 2002, p. 17-20.
8. D.C. Dănișor, I. Dogaru, Gh. Dănișor, *Teoria generală a dreptului*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 232.
9. Idem.
10. Gh. Buta, *Noul Cod civil și unitatea dreptului privat, în lucrarea Noul Cod civil*, coordonator M. Uliescu, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 15 și urm.
11. Capitolul VII al Noului Cod civil intitulat „Contractul de societate” (art. 1881- art. 1954).
12. D.C. Dănișor, I. Dogaru, Gh. Dănișor, op. cit., p. 232.
13. În literatura juridică se folosește și denumirea „interes societar” însă nu o considerăm potrivită odată ce cuvântul „societar” (având ca sinonim „acționar”) este definit ca membru al unei societăți literare, artistice, teatrale; vom prefera utilizarea denumirii de „interes al societății” sau „interes social”.
14. Radu N. Catană, *Dreptul societăților comerciale. Probleme actuale privind societățile pe acțiuni. Democrația acționarială*, Ed. Sfera, Cluj-Napoca, 2007, p. 126.
15. Cu privire la analiza acestui text de lege a se vedea R. I. Motica, L. Bercea, *De la business judgment rule la regula judecătii de afaceri: în căutarea unei legături*, în *Ad honorem Stanciu D. Cârpenaru. Studii juridice alese*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 112-119.
16. Chiar dacă legiuitorul folosește în anumite cazuri pluralul.
17. Uneori se folosește sintagma „interesul general al societății”.
18. Radu N. Catană, op.cit., p. 131.
19. Dominique Schmidt, *Les conflits d'intérêts dans la société anonyme*, Jolly, Paris, 2004, p. 318.
20. Paul Le Cannu, *Droit des sociétés*, Montchrestien, Paris, 2003, p. 142.
21. Chiar și legiuitorul recunoaște expres existența acestora odată ce în art. 250¹ stabilind regimul desprinderii unei părți din patrimoniul unei societăți și transferarea ca întreg către o altă societate prevede posibilitatea desprinderii în interesul asociaților și desprinderă în interesul societății.
22. Idem.
23. Dominique Schmidt, op. cit., p. 314, nota 12.
24. De altfel, noțiunea de „interes social” este utilizată ca și concept pentru constatarea abuzului de majoritatea sau minoritate (pentru o amplă analiză a noțiunii de interes social a se vedea R.N. Catană, op. cit., p. 126-133).
25. Dominique Schmidt, op. cit., p. 315-316.
26. Dominique Schmidt, op. cit., p. 319.
27. C.S.J., s. com., dec. nr. 6200/2001, în *Curierul Judiciar*, nr. 9/2002, p. 55; Î.C.C.J., s. com., dec. nr. 4476/2005, în *Pandectele Române*, nr. 1/2006, p. 50.
28. Sorin David, St. D. Cârpenaru, S. David, C. Predoiu, Gh. Piperea, *Legea societăților comerciale. Comentarii pe articole*, Editia 4, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 398.
29. Sorin David, în op. cit., p. 401.
30. O altă situație ce reclamă o astfel de analiză este cea a aplicării art. 144¹ cu privire la răspunderea administratorului, reținându-se în doctrină că „intervenția judecătorului implică o analiză obiectivă a substanței deciziei de afaceri” (R. I. Motica, L. Bercea, op. cit., p. 118).
31. I.L. Georgescu, *Drept comercial român*, vol. II, Ed. All Beck, București, 2002, p. 293.
32. Dominique Schmidt, op. cit., p. 336.
33. Y. Reinhard, *Abuzul de drept în contractul de societate*, JCPE 1999, p. 9 apud Dominique Schmidt, op. cit., p. 334.
34. Bull. III, nr. 423 apud Dominique Schmidt, op. cit., p. 332.
35. P. Bézard, *Legea majorității*, p. 74. apud Dominique Schmidt, op. cit., p. 334.
36. În dreptul civil este considerat principiu fundamental „principiul îmbinării intereselor individuale cu interesele colective” ce acționează în toate raporturile civile, fiind consacrat atât pentru persoanele fizice, cât și pentru persoanele juridice (în acest sens a se vedea I. Dogaru, S. Cercel, op.cit., p. 19), însă noi analizăm conturarea prin-

cipiului din perspectiva raporturilor dintre asociații și societate. Tocmai din această perspectivă nu putem să considerăm că „îmbinarea” este doar o țintă care în puține cazuri este atinsă; așa cum am observat tipologia raporturilor între asociații, dar și între asociații și societate sunt dominate de contrarietatea intereselor.

37. D.C. Dănișor, I. Dogaru, Gh. Dănișor, *op. cit.*, p. 156.

38. Cristian Duțescu, *Drepturile acționarilor*, Ediția 2, Editura C.H. Beck, București, 2007, p. 14.

39. Y. Guyon, *Droit des affaires*, Economica, Paris, 1998, p. 468.

40. Că legiuitorul nu a dorit de deplin o astfel de situație rezultă, cu titlu de exemplu, din dispozițiile art. 155¹ alin.1 prin care a dat posibilitate acționarilor minoritari ce dețin individual sau împreună cel puțin 5% din capitalul social să promoveze în nume propriu, dar în contul societății, o acțiune în despăgubiri în cazul în care adunarea generală nu introduce acțiunea în răspundere prevăzută de art. 155 și nici nu dă curs propunerii unuia sau mai multor acționari de a iniția o astfel de acțiune.

41. Cu privire la adunările generale a se vedea L. Săuleanu, *Societățile comerciale. Adunările generale ale acționarilor*, Ed. Hamangiu, București, 2009.

42. I.L. Georgescu, *op. cit.*, p. 293.

43. Marco Milli, *La deliberazione assembleare. Teoria generale e dogmatica*, CEDAM, Milano, 2007, p. 43.

44. Marian Bratiș, *Constituirea societății comerciale pe acțiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 475.

45. În doctrină au fost evidențiate ca și principii ale unor instituții juridice și principiul obligativității hotărârilor adunărilor generale ale asociațiilor, principiul publicității hotărârilor adunărilor generale, principiul exercitării dreptului de vot potrivit cotei de participare la capitalul social (R.N. Catană, *op. cit.*, p. 1; V. Găină, *op. cit.*, p. 50-51).

46. D.C. Dănișor, I. Dogaru, Gh. Dănișor, *op. cit.*, p. 157.

47. Recunoașterea unui interes social dă consistență teoriei instituției, în timp ce interesul comun al asociațiilor este rezultatul concepției contractualiste.

48. Pentru dezvoltări a se vedea

I. Adam, C.N. Savu, *Legea societăților comerciale. Comentarii și explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 4-7.

49. Art. 1.881 prevede că „prin contractul de societate două sau mai multe persoane se obligă reciproc să coopereze pentru desfășurarea unei activități și să contribuie la aceasta prin aporturi bănești, în bunuri, în cunoștințe specifice sau prestații, cu scopul de a împărți beneficiile sau de a se folosi de economia ce ar putea rezulta”.

50. Între definiția oferită de noul Cod civil și art. 1491 C.civ.din 1864 nu există diferențe de substanță, însă putem sublinia, în privința definiției oferite de art. 1.881 din noul Cod civil, folosirea unor termeni sau noțiuni inadecvate (cooperare, folosirea economiei, cunoștințe specifice), care din punctul nostru de vedere complică inutil definiția. Și în această definiție se observă evidențierea caracterului unitar al dreptul privat ce domină noul Cod civil, odată ce cooperarea privește „activități”, fără a se indica natura ori sfera acestora (producție, comerț, servicii); utilizarea acestui termen generic era obligatorie odată ce dispozițiile Codului comercial au fost abrogate, astfel că folosirea unor termeni ca fapte de comerț sau acte de comerț nu s-ar fi justificat prin prisma teoriei moniste. Deși se observă o încercare de evitare a folosirii termenilor precum comerț, comercial, societate comercială, nu credem că pe această cale se întărește, se impregnează teoria unității dreptului privat, odată ce oricum și în Noul Cod civil apar astfel de trimiteri: în art. 1.889 la registrul comerțului, art. 1363 la divulgarea secretului comercial etc.

51. Sub acest aspect în doctrină există divergențe, iar cum studiul nostru nu urmărește lămurirea sancțiunii ce intervine, am preferat menționarea amândurora (pentru amănunte a se vedea D.A. Popescu, *op. cit.*, p. 21-22; C Predoiu, Gh. Piperea, în St. D. Cărpenu, S. David, C Predoiu, Gh. Piperea, *Legea societăților comerciale. Comentarii pe articole*, Ediția 4, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 842).

52. D.A. Popescu, *Contractul de societate*, Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 22.

53. St. D. Cărpenu, în St. D. Cărpenu, S. David, C Predoiu, Gh. Piperea, *Legea societăților comerciale*.

Comentarii pe articole, Ediția 5, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 204.

54. C Predoiu, Gh. Piperea, în *op. cit.*, p. 842.

55. Sau salvarea contractului de societate (în D.A. Popescu, *op. cit.*, p. 22).

56. C Predoiu, Gh. Piperea, *op. cit.*, p. 842-843.

57. R.N. Catană, *Admisibilitatea acțiunii în dizolvarea societății pentru neînțelegeri grave între asociați*, R.D.C. nr. 2/1998, p. 63.

58. I. Schiau, *Mecanisme de separare a asociațiilor societății comerciale*, în *Ad honorem Stanciu D. Cărpenu. Studii juridice alese*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 90.

59. C. Predoiu, Gh. Piperea, în *op. cit.*, p. 841.

60. Radu N. Catană, *op. cit.*, p. 128.

DATE DESPRE AUTOR:

Lucian SĂULEANU,
Profesor universitar doctor,
Universitatea din Craiova,
Facultatea de Drept
e-mail: luciansauleanu@yahoo.com
Săuleanu Lucian, Prof. PhD,
University of Craiova,
Faculty of Law
e-mail: luciansauleanu@yahoo.com